

ลั่นจี่กิมเจ็ง

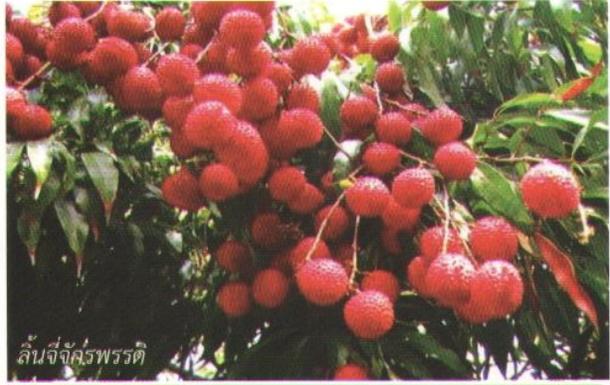
40 ปี ลั่นจี่เชียงใหม่

มานพ ภาวะกุล

ลั่นจี่เป็นผลไม้ต้นโต เนื้อไม้แข็งเช่นเดียวกับลำไย มีถิ่นกำเนิดในเขตที่มีอุณหภูมิเย็นที่เรียกว่า “อากาศเย็นกึ่งร้อน” (Subtropical Region) กล่าวกันว่าปลูกแถวเมืองตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีนมาก่อนหรือพบในแถบพื้นที่ดังกล่าว

ลิ้นจี่โฮงฮวย

ลิ้นจี่จักรพรรดิ

ลิ้นจี่กิมเจ็ง

การปลูกลิ้นจี่ในประเทศไทยไม่ได้เปิดเผยว่ามีการเริ่มปลูกกันสมัยไหน ทราบแต่เพียงว่าพบการปลูกแรกเริ่มที่บริเวณพื้นที่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา กรุงเทพมหานครใต้ถนนตก (ซอยลิ้นจี่) มีการปลูกแบบผสมผสานร่วมกับไม้ผลชนิดอื่น ๆ และขยายการปลูกไปบริเวณอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามจนถึงปัจจุบัน เป็นลิ้นจี่พันธุ์ “ค่อม” มีลักษณะลูกกลมสีแดงคล้ำ ผิวขรุขระ รสหอมหวาน เนื้อหนาพอสมควร บางสวนปลูกพันธุ์ที่มีลักษณะแตกต่างกันหลายสายพันธุ์และตั้งชื่อพันธุ์ตามแต่เจ้าของสวน ต่อมาในระยะหลังการปลูกลิ้นจี่เริ่มลดน้อยลงมาก บางพื้นที่เปลี่ยนเป็นที่อยู่อาศัยแทนส่วนที่ยังมีการปลูกกันอยู่นิยมปลูกไม้ผลชนิดอื่นแซมอยู่ด้วย เช่น มะพร้าว น้ำหอม ส้ม หรือผลไม้ที่เป็นที่ต้องการของตลาด

การปลูกลิ้นจี่ในภาคเหนือนิยมปลูกกันในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และพะเยา ซึ่งปลูกเป็นสวนเชิงการค้า ขายทั้งผล กิ่งตอน และกิ่งที่ถูกต้องจะทำเป็นพินหรือเผาเป็นถ่านขาย

ในจังหวัดเชียงใหม่สวนแรกที่ปลูกเชิงการค้ารู้จักกันในชื่อ “หมอหม่อง” อยู่บริเวณถนนทุ่งโฮเทลใกล้สถานีรถไฟเชียงใหม่ เข้าใจว่าเป็นพันธุ์คล้าย “โอเฮียะ” หรือ “โฮงฮวย” ซึ่งมีลักษณะต้นใบและผลคล้ายพันธุ์ดังกล่าวที่ปลูกกันมากในปัจจุบัน

ต่อมาสวนดังกล่าวได้เปลี่ยนสภาพไป แต่มีการนำกิ่งและพันธุ์ลิ้นจี่ไปปลูกในเขตพื้นที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พะเยา และเชียงราย จนกลายมาเป็นลิ้นจี่พันธุ์ “โฮงฮวย” หรือ “ฮวงฮวย”

นอกจากนี้ยังมีพันธุ์ “จักรพรรดิ” ที่นิยมปลูก พันธุ์ “กิมเจ็ง” เป็นอีกพันธุ์หนึ่ง ที่ มรว.ศีกฤทธิ ปราโมช ได้รับพันธุ์มาจากสาธารณรัฐประชาชนจีนแล้วนำไปปลูกบริเวณบ้านพักดอยขุนตาล จังหวัดลำพูน และยังนำพันธุ์ต่างประเทศบางสายพันธุ์จากสหรัฐอเมริกาไปปลูกไว้ที่สถานีพิซสวน ได้แก่พันธุ์ Brewster และพันธุ์ Golf แต่ไม่เป็นที่นิยม เนื่องจากไม่เหมาะกับสภาพภูมิอากาศในภาคเหนือ นอกจากนี้ ยังได้มีการขยายพันธุ์ไปปลูกที่ศูนย์วิจัยพิซสวนเชียงราย และปัจจุบันทราบว่ามีการรวบรวมพันธุ์หลายสายพันธุ์ไว้เพื่อการศึกษา

พันธุ์ลิ้นจี่

1. พันธุ์โฮงฮวยหรือฮวงฮวย

นิยมปลูกอย่างแพร่หลายในพื้นที่ตอนเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย พะเยา โดยพื้นที่ในเชียงใหม่ปลูกมากที่อำเภอฝางและไชยปราการ สำหรับในจังหวัดเชียงรายปลูกแถบอำเภอแม่สาย อำเภอเมือง และจังหวัดพะเยาปลูกที่อำเภอแม่ใจ เป็นต้น บริเวณพื้นที่ดังกล่าวมีอากาศหนาวเย็นในช่วงเดือนธันวาคมจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ลิ้นจี่จึงจะออกดอกติดผลตกผลส่วนมากจะเก็บส่งเข้าโรงงานผลไม้กระป๋องทำเป็นผลิตภัณฑ์ลิ้นจี่กระป๋องหรือลิ้นจี่สอได้สี่สัปดาห์ ผลมีลักษณะสีชมพูเข้ม เนื้อหนา เปลือกของผลจะมีลักษณะคล้ายหนาม ขรุขระเล็กน้อย เนื้อหวาน กรอบ

ลิ้นจี่พันธุ์นี้จะเริ่มออกดอกตอนปลายเดือนธันวาคมหรือต้นเดือนมกราคม จะเก็บเกี่ยวในเดือนพฤษภาคม ในบางปีจะเก็บเกี่ยวผลถึงต้นเดือนมิถุนายนแล้วแต่ลักษณะพื้นที่ปลูก ถ้าพื้นที่ตั้งอยู่บริเวณแถบเชิงเขาหรือบนเขาทางทิศตะวันตกจะออกดอกเร็วและเก็บผลเร็วกว่าพื้นที่ ๆ อยู่ลาดลงมาที่ราบเชิงเขา

2. พันธุ์จักรพรรดิ

เกษตรกรนิยมปลูกลิ้นจี่พันธุ์นี้เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ ให้ผลโตและเก็บเกี่ยวช้ากว่าพันธุ์ฮวงฮวย นิยมขายเพื่อบริโภคสด ผลสวย ลูกโต ไม่นิยมทำลิ้นจี่กระป๋องเพราะเนื้อแฉะ ไม่กรอบ จะเก็บเกี่ยวผลได้ประมาณเดือนมิถุนายน ลักษณะทรงต้นไม่สูง ใบมีขนาดเล็ก ออกดอกประมาณช่วงเดือนธันวาคม ลักษณะดอกจะออกช่อเป็นกลุ่ม ดอกส่วนมากจะเป็นดอกสมบูรณ์เพศผสมพันธุ์แล้วติดผลเป็นกระจุกและเมื่อผลเจริญเติบโตเท่าเมล็ดถั่วลิสงต้องปลิดออก

ภาพมุมกว้างสวนลิ้นจี่

ต้นลิ้นจี่อายุ 20 ปี

และจะต้องทยอยปลิดผลทิ้งจนเหลือพวงหรือช่อละเพียงไม่กี่ลูก ผลจึงจะโต ผิวชมพู ผิวเกลี้ยงและเก็บเกี่ยวง่าย ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยว ตลอดจนเป็นที่ต้องการของตลาดมาก ขายได้ราคาดีพอสมควร

3. พันธุ์гимเจ็ง

ลิ้นจี่พันธุ์гимเจ็งทรงพุ่มของต้นสูง ปานกลาง ใบเล็ก ผลหอมกรอบ เมล็ดลีบ ชอบอากาศหนาวเย็นเป็นเวลานานจึงจะออกดอกติดผล เนื่องจากลิ้นจี่พันธุ์นี้ต้องการอุณหภูมิที่เย็นและต่ำเป็นเวลานานจึงไม่เป็นที่นิยมขยายพันธุ์ปลูกขายกัน ปัจจุบันเหลือเพียงไม่กี่สวนที่เจ้าของสวนยังคงเก็บรักษาไว้ โดยเฉพาะพื้นที่บนที่สูงหรือพื้นที่เชิงเขาที่ช่วงบ่ายรับแสงน้อย อากาศไม่ร้อนมาก

การปลูกลิ้นจี่

ลิ้นจี่นิยมปลูกด้วยกิ่งตอนที่ชำในถุงดิน ผสมขี้เถ้ากลบไว้เป็นเวลานาน 1 ปี ระยะปลูก 8x10 เมตร โดยทั่วไปจะปลูกร่วมกับแปลงปลูกพืชอายุสั้น เช่น กระเทียม หอมหัวใหญ่ โดยใช้กิ่งตอนปลูกประมาณเดือนธันวาคมก่อนเก็บเกี่ยวพืชทั้งสองชนิด หลังจากนั้น จะปลูกพริกชี้ฟ้าแซมในแปลงดังกล่าวหรือปลูกลูกอ๊อด ถั่วเป็ย (ภาษาชาวบ้าน) เหตุผลที่ต้องปลูกพืชดังกล่าวร่วมกันมีข้อดีดังต่อไปนี้

1. ลดค่าใช้จ่ายในการเตรียมดิน
2. ลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดวัชพืช
3. มีผลทำให้ต้นลิ้นจี่โตเร็วและถูกแมลงรบกวนน้อย
4. ลดค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาโดยเฉพาะค่าแรงงานในการให้น้ำ ฯลฯ
5. บางปีอาจจะทำให้ได้กำไรจากการปลูกพืชอายุสั้นดังกล่าวด้วย

การดูแลรักษา

หลังจากการปลูกลิ้นจี่ตามแนวที่กำหนดไว้ในแปลงปลูกพืชดังกล่าวแล้วแทบจะไม่ต้องดูแลเอาใจใส่มากนัก นอกเสียจาก ลิ้นจี่เริ่มแตกใบอ่อนจะต้องดูแลไม่ให้แมลงกัดทำลาย แต่หากปลูกร่วมกับพืชอายุสั้นดังกล่าวมานั้นอาจไม่จำเป็นต้องฉีดยาป้องกันแมลงหรือวัชพืชเลย หากปลูกในแปลงที่ได้มีการปลูกพืชแซมต้องเสียค่าใช้จ่ายในการกำจัดวัชพืชมากและต้องรดน้ำโดยเฉพาะในฤดูแล้ง หลังจากปลูกแล้วประมาณ 5 ปีการปลูกพืชแซมคงใช้พืชคลุมดิน

ตัดแต่งกิ่งหลักกรเก็บเกี่ยว

ปลูกร่วมด้วย เช่น ถั่วปากอ้า ถั่วเซมโตซิมา และถั่วเพอร์ราเรียในช่วงฤดูฝน เมื่อถึงฤดูแล้งต้องระมัดระวังเรื่องไฟไหม้ ทางที่ดีควรจะตัดแล้วนำมาคลุมโคนต้น

การให้น้ำ

ในสมัยที่เริ่มปลูกใหม่ ๆ น้ำธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ การให้น้ำจะใช้วิธีขุดลำเหมืองแล้วปล่อยให้ไหลไปตามลำเหมือง (ร่องน้ำ) แล้วผันเข้าสู่ลำต้น ซึ่งประหยัดค่าใช้จ่ายและบริเวณโคนต้นรอบทรงพุ่ม ดินจะเปียกชุ่มไว้ได้นาน ต่อมาปริมาณน้ำที่ไหลตามธรรมชาติลดลงจึงต้องลงทุนขุดอ่างเก็บน้ำไว้ ทั้งนี้ น้ำธรรมชาติและเมื่อขุดสระเก็บน้ำแล้ววางท่อส่งน้ำใช้ท่อ PVC ท่อใหญ่ 3 นิ้ว แล้วใช้ท่อ 2 นิ้วต่อเข้าต้นลิ้นจี่แต่ละต้นแล้วต่อท่อขนาดนิ้วขึ้นบนดินประมาณ 50 เซนติเมตร แต่ละต้นแล้วใช้หัวน้ำฉีดแบบฝอยต่อปลายท่อดังกล่าว แต่ละแถวต้องปรับความดันน้ำให้เท่ากัน โดยใช้ประตูปิดเปิดน้ำเป็นตัวบังคับ

ในระยะแรกเนื่องจากเงินทุนจำกัด จึงวางท่อหลักก่อน (ท่อเมน) ตรงจุดที่ตรงกับแถวลิ้นจี่ที่ปลูกต่อท่อแยกสามทาง และตรงท่อแยกต่อท่อเพื่อส่งน้ำให้ต้นลิ้นจี่ขึ้นมาให้พื้นดิน อีกท่อหนึ่งสูงประมาณ 30 เซนติเมตร ตรงปลายต่อท่อเกลียวนอกไว้ ทั้งนี้ จะสามารถใช้น้ำได้ง่าย เมื่อถึงเวลาการให้น้ำให้ลากสายยางไปราดแต่ละต้นบริเวณโคนต้น เมื่อให้น้ำเสร็จแล้วม้วนเก็บไว้ใช้ในปีต่อ ๆ ไป และเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายลงเนื่องจากในสมัยนั้นเงินทุนมีจำกัดมาก

① ต้นลิ้นจี่ที่ปลูกใกล้อ่างน้ำ

②- ③ ดอกผลลิ้นจี่

ตัดแต่งกิ่ง

การตัดแต่งกิ่ง ควรจะตัดกิ่งกระโดงกลาง ทรงพุ่มของต้นเหลือไว้แต่กิ่งข้างลำต้นเพื่อให้แสงแดดส่องทั่วถึง ไม่ให้ต้นสูงซึ่งจะเป็นอุปสรรคปัญหาในการดูแลรักษา ซึ่งจะได้เล่าให้ฟังต่อไป

เตรียมต้นก่อนลิ้นจี่ออกดอก

ตามธรรมชาติลิ้นจี่จะแตกใบอ่อน 3 ชุด ชุดแรกจะแตกกิ่งและใบอ่อนเดือนมิถุนายนหลังจากการเก็บผลแล้วเดือนพฤษภาคม และกิ่งอ่อนชุดนี้จะแก่ประมาณเดือนสิงหาคม และเริ่มแตกใบอ่อนชุดที่ 2 ประมาณปลายเดือนสิงหาคม หลังจากนั้น ลิ้นจี่จะแตกใบอ่อนช่วงต้นเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนตุลาคมเรียกใบอ่อนชุดที่ 3 ถ้าปล่อยให้แตกใบอ่อนช่วงปลายเดือนตุลาคมหรือต้นเดือนพฤศจิกายนจะเสี่ยงต่อการออกดอกช่วงปลายเดือนธันวาคมหรือต้นเดือนมกราคม เพราะใบจะแก่ไม่เต็มที่และถ้าแตกใบอ่อนช่วงต้นเดือนธันวาคมใบจะโคนแตกจัดและใบจะเป็นแผลสีคล้ำเรียกว่า Sun Burn

การควั่นกิ่งและใช้ลาวครือรอยแผลที่ควั่นเพื่อต้องการให้ใบลิ้นจี่สะสมอาหารเพิ่มขึ้นและลดการดูดซึมความชื้นจากดินสู่ลำต้น

ซึ่งเป็นวิธีที่ชาวสวนลิ้นจี่นิยมปฏิบัติกันแต่ยังไม่มีความมั่นใจแน่นอนว่าลิ้นจี่จะออกดอกอย่างแน่นอน

ดังได้กล่าวแล้วว่า การเตรียมต้นลิ้นจี่ให้สมบูรณ์ และดูแลให้ใบแก่เต็มที่ ก่อนเดือนธันวาคมเป็นเรื่องที่สำคัญเพราะเดือนธันวาคมเป็นช่วงที่อากาศหนาวเย็น หากปีไหนอากาศหนาวเย็น อุณหภูมิลดลงเป็นเวลานานประมาณ 10 องศาเซลเซียส และหลังจากอากาศอบอุ่นขึ้น ลิ้นจี่จะออกดอกดีมาก โดยไม่แตกใบอ่อนแล้วมีดอกแซมซึ่งจะทำให้ช่อดอกไม่สมบูรณ์เต็มต้น

โดยปกติธรรมชาติลิ้นจี่จะออกปลายเดือนธันวาคมจนถึงต้นเดือนมกราคม และบานเต็มที่ประมาณปลายเดือนมกราคมหรือต้นเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งแล้วแต่พื้นที่ในการปลูก ถ้าเป็นพื้นที่อยู่บริเวณเชิงเขาด้านทิศตะวันตกเมื่อได้รับแสงตอนเช้าก่อนจะออกดอกก่อนพื้นที่ราบลุ่มลงมา และจะติดผลเร็วเก็บเกี่ยวได้ประมาณเดือนพฤษภาคม ผลลิ้นจี่จะมีคุณภาพที่ดีมาก ผิวสวย ลูกโต

ดูแลรักษาดอกลิ้นจี่

เมื่อเห็นลิ้นจี่เริ่มแทงช่อดอก สิ่งที่ต้องดูแลอย่างใกล้ชิดได้แก่ ศัตรูพืชที่มาทำลายได้แก่ ตัวไร (mite) ซึ่งตัวเล็กมากต้องใช้กระดาษขาวรองช่อดอกแล้วเขย่าช่อดอกถึงจะเห็นตัวไรบนช่อดอกที่ร่วงลงมา ถ้าเห็นจำนวนมากต้องฉีดยากำจัด และป้องกันใช้สารเคมีบางชนิด เช่น กำมะถันผง ฯลฯ

ในช่วงที่ลิ้นจี่เริ่มจะแทงช่อดอกจนเห็นดอกเต็มช่อต้องใช้น้ำให้ชุ่มอย่างสม่ำเสมอและอาจจะต้องให้ปุ๋ยสูตรเสมอ 15 - 15 - 15 รอบทรงพุ่ม จำนวนที่ใส่แล้วแต่ขนาดของลำต้น และการออกดอกมากหรือน้อย เมื่อลิ้นจี่ติดผลโตเท่าขนาดเมล็ดถั่วลิสงควร

จะใส่ปุ๋ยผสมสูตร 13-13-21 อีกครั้ง เพื่อเพิ่มขนาดและคุณภาพของผล การออกดอกลิ้นจี่แต่ละพันธุ์จะแตกต่างกัน ทั้งช่วงระยะเวลาออกดอกหรือการออกดอกตัวผู้ ดอกสมบูรณ์เพศภายในข้อ

ลิ้นจี่พันธุ์ฮวงฮวยช่วงแรกของการออกดอก ดอกเพศผู้จะออกก่อนและพอถึงระยะอีกช่วงหนึ่ง ดอกสมบูรณ์เพศจะออกตาม มีลักษณะมีรังไข่ช่อรับเกสรตัวผู้ออกมาตรงปลายรังไข่และมีเกสรตัวผู้ออกรอบ ๆ รังไข่ ถ้าปีไหนอากาศหนาวเย็นไม่สม่ำเสมอและต้นไม่สมบูรณ์พอ การออกจะทยอยออก ออกไม่พร้อมกันจะออกเป็นช่วง ๆ การดูแลรักษาและเก็บเกี่ยวผลค่อนข้างจะลำบากมาก เพราะผลจะไม่แก่ไปพร้อมกัน โดยทั่วไปผลจะเก็บได้ประมาณต้นเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน

ลิ้นจี่พันธุ์จักรพรรดิ การออกดอกจะช้ากว่าพันธุ์ฮวงฮวยประมาณ 15 - 20 วัน ส่วนมากจะออกเต็มต้น และแต่ละช่อจะมีดอกสมบูรณ์เพศเต็มช่อและติดผลเล็ก ๆ เต็มช่อต้องเด็ดผลเล็ก ๆ ออก เหลือไว้ช่อประมาณ 3 - 4 ผลต่อช่อ มิฉะนั้นผลจะไม่โตและขายได้ราคาไม่ดี

การเก็บลิ้นจี่จักรพรรดิจะล่าช้ากว่าพันธุ์ฮวงฮวยซึ่งจะเก็บเกี่ยวประมาณเดือนมิถุนายน ดังนั้นการดูแลต้องระมัดระวังศัตรูพืช เช่น แมลงวันทอง โดยทั่วไปจะห่อด้วยถุงกระดาษหนังสือพิมพ์ จะทำให้คุณภาพดี บางสวนห่อด้วยถุงพลาสติกใส สีขาวเจาะรู ผลที่ได้รับจะสวยเช่นเดียวกันและประหยัดการใช้ยาฆ่าแมลงหรือยากำจัดเชื้อรา

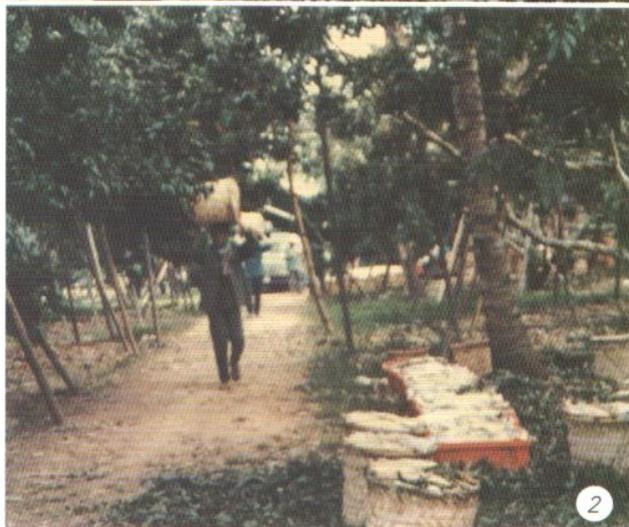
เก็บเกี่ยวผลลิ้นจี่

เมื่อลิ้นจี่สุกแล้วจะต้องหาคนงานที่ชำนาญในการขึ้นหักข้อลิ้นจี่ใส่ในตะกร้าที่นำขึ้นไปด้วย แล้วปล่อยสายตะกร้าให้ลงมาจนถึงพื้นดิน คนงานอีกคนก็จะนำลิ้นจี่ในตะกร้าไปให้คนงานอีกกลุ่มหนึ่งนำไปคัดขนาดและคุณภาพ บรรจุลงในแข่งไม้ไผ่ (สมัยก่อน) แต่ปัจจุบันใช้ตะกร้าพลาสติกแทนก่อนปิดฝาภาชนะที่บรรจุทั้งสองชนิดต้องกลบด้วยใบลิ้นจี่แล้วจึงจะปิดฝา น้ำหนักหลังจากบรรจุแล้วจะหนักประมาณ 20 - 24 กิโลกรัม การเก็บเกี่ยวต้องทำกันตั้งแต่เช้าประมาณ 6 โมง ให้เสร็จเรียบร้อยก่อนเที่ยง เพราะ

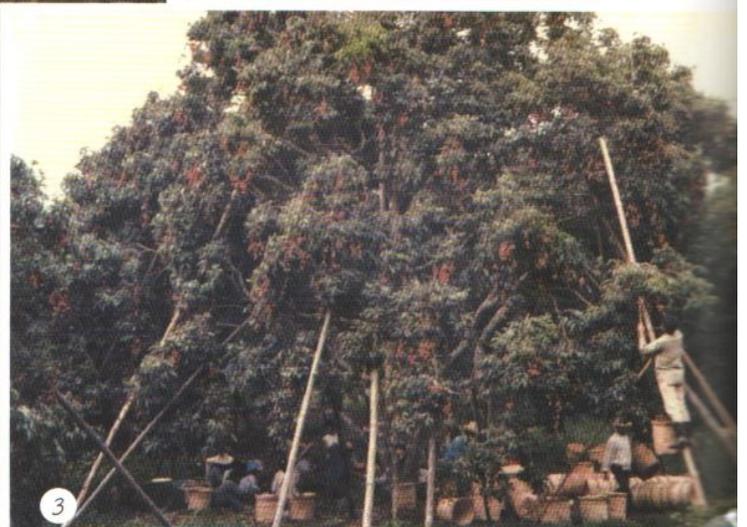

1

- 1 ลิ้นจี่ที่บรรจุในแข่งไม้
- 2 คนงานกำลังขนแข่งบรรจุลิ้นจี่
- 3 กำลังเก็บผลผลิต

2

3

ผู้รับซื้อจะต้องรีบขนส่งไปยังตลาดปลายทางในเวลาเช้าในวันรุ่งขึ้น เพราะการขนส่งในเวลากลางวันอากาศไม่ร้อน ผลลึ้นจึงไม่เสียหาย แต่หากส่งโรงงานบรรจุกระป๋องจะไม่มีปัญหา นอกจากนี้ ในระหว่างที่ขึ้นเก็บผลลึ้นจี บางลูกที่แก่จะร่วงต้องให้คนงานถือตะกร้าขึ้นไปเก็บลูกที่จะร่วงนำไปขายแก่แม่ค้าที่รับคว้านลึ้นจีด้วย

ระบบการขาย

เจ้าของสวนที่มีคนงานและมีอุปกรณ์พร้อมจะดำเนินการด้วยตัวเองทั้งหมด โดยไม่มีปัญหาใด ๆ ทั้งสิ้น เจ้าของสวนบางสวนหรือสวนที่มีขนาดเล็ก มักจะจ้างกลุ่มคนงานที่ชำนาญการขึ้น การเก็บ การบรรจุของเอกชนที่เรียกว่า “ล้ง” โดยจะคิดค่าใช้จ่ายเป็น กิโลกรัมแล้วแต่จะตกลงกันบางสวนหากไม่มีเวลาหรือขาดแคลนคนงาน อุปกรณ์ ยานพาหนะในการขนส่งมักจะมีการขายแบบเหมาสวน

ขายแบบเหมาสวน

การขายแบบเหมาสวนนั้นต้องระมัดระวังเรื่องการทำสัญญาซื้อขายให้รอบคอบ ถ้าไม่ตกลงกันในสัญญาให้ชัดเจนจะมีปัญหา เกิดเรื่องได้ดังจะเล่าประสบการณ์ให้ฟัง

เจ้าของสวน (ข้าพเจ้าเอง) ช่วงลึ้นจีติดลูกเล็ก ๆ จะมีคนมาขอซื้อตามราคาที่ตกลงกันไว้และต้องระบุไว้ว่า เจ้าของหรือผู้ซื้อจะดูแลเองทั้งหมด (ในสัญญา) ให้ชัดเจน ได้แก่ ค่าปุ๋ย ค่ายากำจัด

ภาพผู้เขียน (ซ้ายมือสุด) ขณะกำลังศึกษา ณ สหรัฐอเมริกา รวม 50 ปีที่ผ่านมา

ศัตรูพืช ค่าไฟฟ้าที่ใช้ในการสูบน้ำ ตลอดจนค่าคนงาน ค่าแรง จนถึง การเก็บเกี่ยว

เมื่อตกลงกันเรียบร้อยแล้ว คนซื้อจะต้องวางเงินมัดจำจำนวนหนึ่ง ส่วนที่เหลือต้องระบุให้ชัดเจนว่าจะต้องจ่ายให้เมื่อเก็บผลสดแรก จากประสบการณ์เท่าที่ทำสวนมาผู้ซื้อจะวางเงินมัดจำก่อนหนึ่ง ส่วนที่เหลือมักทยอยจ่ายให้เมื่อเก็บผลลึ้นจีเป็นระยะ ๆ จนกว่าจะเก็บผลเสร็จ แต่ถ้าหากราคาไม่ปกติ ผู้ซื้อเห็นว่าจะขาดทุนจะทยอยเก็บหรือดักเก็บ ถ้าผลที่เหลือค่านับไว้ หากเจ้าของสวนเก็บเองแล้วนำไปขายก็จะถูกผู้ซื้อฟ้องคืนเงินมัดจำได้

ลีนจีจักรพรรดิ

หรือไม่บางครั้งผู้ซื้อขายเช็คที่ค้างเป็นเครื่องประกันในการซื้อ มักนำเช็คไปขึ้นเงินไม่ได้ อีกรูปแบบหนึ่งอาจตกลงขายเป็นกิโลกรัม โดยผู้รับเหมาขึ้นหรือเก็บเอง หรือเจ้าของสวนจัดการเก็บบรรจุเสร็จเรียบร้อยแล้วขายได้เช่นกัน โดยมีความยุติธรรมกันทั้งสองฝ่าย

ดูแลหลังเก็บผลผลิต

หลังเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ควรตัดแต่งกิ่งทันที กิ่งที่ตัดออกส่วนมากจะเป็นกิ่งที่ฉีกขาด และกิ่งแขนงเล็ก ๆ ออกให้หมดให้ดูแล้วต้นโปร่งได้รับแสงแดดอย่างทั่วถึง ตามหลักวิชาการให้ใช้กรรไกรหรือเลื่อยโค้งตัดแต่งกิ่งตัดแต่ง แต่อาจจะเสียค่าใช้จ่ายสูง การจ้างเหมากลุ่มคนรับจ้างที่ตัดแต่งกิ่งโดยเฉพาะจะประหยัดค่าใช้จ่าย แต่เจ้าของสวนจะต้องดูแลกิ่งที่ถูกตัด อาจจะเผาในถังน้ำมัน 200 ลิตร ที่ช่างตัดแปลงเป็นเตาเผาถ่านโดยเฉพาะ เจ้าของสวนจะได้ถ่านที่มีคุณภาพและได้น้ำมันควันไม้ด้วย ส่วนกิ่งเล็ก ๆ และใบจะนำมากองรวมทับกัน แล้วทับด้วยปุ๋ยมูลสัตว์แล้วรดด้วยน้ำมันที่ผสมสารเร่งการเน่าสลาย และถ้าต้องการให้สลายเร็วขึ้นควรจะพลิกกลับบ้างเป็นครั้งคราวที่เห็นสมควร หรือถ้ามีเครื่องบดเศษพืชย่อยใบและแขนงที่ใช้น้ำไปเผาถ่านไม่ได้

หลังจากแต่งกิ่งทำความสะอาดโคนต้นแล้วควรจะไปปุ๋ย 15 - 15 - 15 หรือปุ๋ยสูตรที่มีไนโตรเจนมากกว่าฟอสฟอรัสและโพแทสเซียม พร้อมให้น้ำอย่างเพียงพอ เพื่อเร่งการแตกใบอ่อนชุดแรก ชุดที่สองและชุดที่สามตามมาในช่วงเดือนมิถุนายน สิงหาคม

เส้นทางในสวนลีนจี

และตุลาคม ห่างกันประมาณสองเดือนตามกันมา เมื่อต้องการให้ต้นสมบูรณ์ใบชุดสุดท้ายต้องแก่เต็มที่ก่อนเดือนธันวาคมของปีถัดไป

ย้อนอดีต

การปลูกลีนจีในปัจจุบันเริ่มจะลดน้อยลงทุกปี ส่วนมากเจ้าของสวนจะล้มต้นลีนจีแล้วเปลี่ยนไปปลูกไม้ผลชนิดอื่นแทน เช่น ส้มเขียวหวาน ลำไย ฯลฯ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงมาก บางที่ถ้าอากาศหนาวเย็นจะให้ผลผลิต หรือบางครั้งอาจจะไม่ได้ผลผลิตทำให้เสียค่าใช้จ่าย ขาดรายได้ ในอนาคตอาจจะไม่มีลีนจีขายภายในประเทศ ต้องสั่งมาจากต่างประเทศ ได้แก่ จีน เวียดนาม เป็นต้น จึงขอฝากไว้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาและควรแก้ไขไว้ด้วย

บริเวณสวนลินจี่

เหตุผลจูงใจให้ผู้เขียนปลูกลินจี่ครั้งแรก อาจเป็นเพราะชีวิต เบี่ยงเบน หลังจากจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี 2505 ผู้เขียนได้รับการบรรจุเข้ารับราชการที่กองค้นคว้าวางแหล่ง ทดลอง (กรมวิชาการเกษตรปัจจุบัน) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และการส่งตัวไปปฏิบัติราชการชั่วคราวที่ทดลองกิจกรรม บางกอกน้อย และสถานีทดลองกสิกรรมฝาง อำเภอฝาง จังหวัด เชียงใหม่ ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของผู้เขียนเอง

หลังจากได้ปฏิบัติงานประมาณ 2 ปี เห็นว่าชีวิตไม่ เปลี่ยนแปลงจึงเสาะแสวงหาที่ปลูกส้มเขียวหวาน และโชคดี บังเอิญที่มีที่ดินแปลงเล็ก ๆ อยู่ติดกับหมู่บ้านห้วยลึก ตำบลแมงอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ติดบริเวณเชิงเขาลำน้ำธรรมชาติ ไหลผ่านน้ำบริบูรณ์ซึ่งเป็นที่ของคุณที่มีคนยกให้ ผู้เขียนจึงเริ่มจ้าง คน เตรียมพื้นที่และเริ่มปลูกส้มเขียวหวาน โดยใช้กิ่งตอนพันธุ์จาก สถานีกสิกรรมฝาง (สถานีพืชสวนในปัจจุบัน) ต้นส้มกำลังเจริญ เติบโตและกำลังให้ผล แต่ปรากฏว่าผู้เขียนได้รับคำสั่งจากผู้บังคับ บัญชาให้ย้ายไปปฏิบัติราชการที่สถานีขยายพันธุ์พืชกาฬสินธุ์

อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ ปี 2510 อยู่ปฏิบัติราชการได้ไม่ กี่เดือน ก็ได้ไปศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกา โดยได้รับทุนจากรัฐบาล สหรัฐอเมริกา (USAID) ศึกษาที่มหาวิทยาลัยเคนดิกที่ระดับ ปริญญาโท โดยมีเงื่อนไขว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วต้องกลับมา ปฏิบัติราชการที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรท่าพระ อำเภอ เมือง จังหวัดขอนแก่น

หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้วจึงเดินทางกลับประเทศไทย ด้วยโชควาสนาจึงได้กลับมาทำงานกับผู้เชี่ยวชาญสหประชาชาติ เพื่อจัดตั้งสำนักงานวิจัยและพัฒนาเกษตรภาคเหนือจังหวัด เชียงใหม่ แต่เสียโอกาสไปเรียนต่อปริญญาเอก ณ ประเทศ สหรัฐอเมริกา นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ผู้เขียนจึงเริ่มปลูกลินจี่ บนพื้นที่เดิม ด้วยเงินออมเก็บมาเป็นทุนและปัจจัยบุกเบิกทำสวน ลินจี่ดังกล่าว ปัจจุบันต้นลินจี่ที่ปลูกอายุประมาณ 40 ปี (เริ่มปลูก เมื่อปี 2515) เรื่องที่เล่ามาทั้งหมดเป็นประสบการณ์การปลูกลินจี่ ของผู้เขียนเอง จึงบอกเล่าให้ทราบกันเท่านั้น ◆